

VEDLEGG 1:

TILTAKSOVERSIKT

Søndre Land kommune skal ha en bred tiltaksvifte som treffer behovene til befolkningen. I tabellen under er tiltakene sortert og fargekodet, for å synliggjøre hierarkiet av tiltak i tråd med tiltakspyramiden. En slik liste vil være i kontinuerlig endring. Listen over tiltak er derfor ikke uttømmende, og kommunens tiltak for barn og unge skal være tilgjengelig på kommunens hjemmeside og oppdateres jevnlig. Et viktig ledd i det forebyggende arbeidet er å nå ut til innbyggerne med relevant og lett forståelig informasjon om kommunens tjenestetilbud.

Selekterte tiltak er rettet mot grupper med kjent og/eller forhøyet risiko for å utvikle problemer. Tiltakene her skal motvirke negativ utvikling hos barn og unge og/eller deres foreldre. Eksempler på slike tiltak er tverrfaglig drøftingsteam og Familiebasen.

**FOR FÅ:
INDIKERTE TILTAK**

**FOR NOEN:
SELEKTERTE TILTAK**

**FOR ALLE:
UNIVERSELLE TILTAK**

Indikerte tiltak er rettet mot individer med høy risiko eller klare tegn på problemer. Tiltak rettet mot ungdom med begynnende rusproblemer eller mot barn og unge med symptomer på psykiske vansker er eksempler på indisert forebygging. Eksempler på indikerte tiltak er ansvarsgrupper, individuell plan og barnevernstiltak i hjem eller

Universelle rettet mot alle barn og unge og/eller deres foreldre uten at en har identifisert individer eller grupper med forhøyet risiko. Et grunnleggende godt helsestasjonstilbud, og kvalitativt gode barnehager og skoler er i utgangspunktet de viktigste forebyggende tiltakene vi har. Innenfor disse arenaene finnes en rekke universelle tiltak, som er nyttige for alle, men spesielt viktige for noen. Eksempler på slike tiltak er Trygg Oppvekst og Fysak.

UNIVERSELLE TILTAK	Beskrivelse	Ansvar	Status
Svangerskapsomsorgen	Alle gravide i Søndre Land kommune og deres partnere tilbys oppfølging i svangerskapet av jordmor på helsestasjonen. Svangerskapsomsorgen har som mål å bidra til en helsefremmende livsstil og å redusere sykkelighet og barne- og mødredødelighet. Tjenesten kan bidra til å fremme helse og mestring, forebygge smittsomme sykdommer og avdekke svangerskapsrelaterte komplikasjoner (Helsedirektoratet, 2018).	Helsestasjonstjenester ved jordmortjenesten	I gang
Svangerskapskurs	Jordmødrene og helsesykepleierne på helsestasjonen tilbyr i samarbeid med Familievernkontoret alle gravide i kommunen sammen med deres partnere deltagelse på svangerskapskurs. Formålet med kursene er at de vordende foreldrene skal være best mulig forberedt på fødsel og foreldrerollen. Samarbeidet med Familievernkontoret har økt fokuset på å styrke relasjonen mellom foreldrene og forebygge samlivsbrudd.	Helsestasjonstjenester og Familievernkontoret	I gang
EPDS	Samtale omkring psykisk helse og kartlegging av depresjonssymptomer med gravide og barselkvinner ved hjelp av kartleggingsverktøyet Edinburgh Postnatal Depression Scale (EPDS) og tilbud om støttesamtaler i svangerskapsomsorgen og på helsestasjonen. Forskning viser at screening etter fødsel	Helsestasjonstjenester	2023 – utvikle tiltak

	kombinert med tiltak sammenliknet med vanlig oppfølging uten screening gir færre kvinner med depressive symptomer ved 4 - 6 måneder.		
Helsestasjonsprogrammet	Alle barn 0–5 år får tilbud om regelmessige konsultasjoner på helsestasjonen. Tilbudet i helsestasjonen følger et standardisert program med 14 konsultasjoner, inkludert et hjemmebesøk til nyfødte (helsestasjonsprogrammet). Målet med helsestasjonsprogrammet er at foreldre opplever mestring i foreldrerollen, å bidra til godt samspill mellom foreldre og barn, å fremme fysisk, psykisk og sosial utvikling hos sped- og småbarn, å forebygge, avverge og avdekke vold, overgrep og omsorgssvikt, å avdekke fysiske og psykiske utviklingsavvik tidlig, og å bidra til at barn får oppfølging og henvises videre ved behov.	Helsestasjonstjenester Helsestasjonslege og barnefysioterapeut fra Helse og Omsorg	I gang
I trygge hender	<i>I trygge hender</i> brukes på helsestasjonen for å forebygge, avdekke og avverge vold. I Søndre Land brukes materialet, en film med tilhørende refleksjonsspørsmål, på hjemmebesøket til alle familier med nyfødt barn.	Helsesykepleier	I gang
NBO	Newborn Behavior Observation (NBO) er en metode for å veilede nybakte foreldre, i barnets første tre måneder. Målet i NBO er å øke foreldres sensitivitet overfor spedbarnets signaler og derigjennom fremme positivt samspill mellom foreldre og deres nyfødte.	Helsestasjonstjenester	2023 – utvikle tiltak
Barnehage	Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og dannings som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal ha en	Barnehage	I gang

	helsefremmende og en forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. (Barnehageloven §1 og §2).		
Plan for et trygt og godt barnehagemiljø	Barnehagene utarbeidet i 2022 en plan for et trygt og godt barnehagemiljø i. Planen er et verktøy for alle barnehager, kommunale og private, i arbeidet med å forebygge og forhindre krenkende ord og handlinger mot barnehagebarn. Planen viser hvordan barnehagene arbeider med det psykososiale miljøet i barnehagen, hvordan de ansatte styrkes i arbeidet mot mobbing og hvilke rutiner barnehagen har i arbeidet med forebygging og avdekking av mobbing.	Barnehagene	I gang
Helsestasjonens barnehagekontakt	Tettere kontakt (bro) mellom helsestasjon og barnehage; forebyggende tiltak både for ansatte, foreldre og barn.	Helsesykepleier Barnehagene	I gang
Spesialpedagog i barnehagene	Kommunen har ansatt spesialpedagog i 100 % stilling i hver av de tre største barnehagene.	Barnehage	I gang
Overgangslærer	Det arbeides med å styrke innsatsen i overgangen mellom barnehage og skole, gjennom å finne gode løsninger for bruk av en overgangslærer.	Barnehage og skole	Påbegynt
Begynneropplæring	Det arbeides med en revidering av form og innhold i begynneropplæringen, for å sikre en god start for alle.	Skole	Påbegynt
Skole	Å sikre elevenes trivsel, utvikling og læringsmiljø er det viktigste målet for tjeneste skole. I overordnet del av læreplanen (LK20) står det: Skolen skal legge til rette for læring for alle elever og stimulere den enkeltes motivasjon, lærelyst og tro på egen mestring. Søndre Lands skoler jobber aktivt når det gjelder å legge til rette for et trygt og godt skolemiljø for alle elever.	Skole	I gang

Plan for trygt og godt skolemiljø	Skolene har utarbeidet en plan for et trygt og godt skolemiljø. Planen er et verktøy for alle skoler i arbeidet med å forebygge og forhindre krenkende ord og handlinger. Planen viser hvordan skolene arbeider systematisk med det psykososiale miljøet, hvordan de ansatte styrkes i arbeidet mot mobbing og hvilke rutiner skolen har i arbeidet med å forebygge mobbing, følge med og fange opp, gripe direkte inn, kartlegge, sette inn tiltak og evaluere.	Skole	I gang
Miljøterapeut og psykososial rådgiver	Miljøterapeut og psykososial rådgiver arbeider med skolemiljø og følger opp tiltak mot enkeltindivider og grupper. Det jobbes med å utvide tilbudet, spesielt på barnetrinnet som i dag har lavest ressurs.	Skole	I gang
Leseveiledning og klasselesekurs i skole	Søndre Land kommune har egne leseveiledere. Kommunen har etterutdannet en språk- og leseveileder i hver skole som sammen med ansatte har et særskilt ansvar for språk og lesing.	Skole	I gang
Trygg Oppvekst	Trygg Oppvekst er et livsmestringsprogram med et forebyggende perspektiv for barn og ungdom. Gjennom gruppesamtaler med voksne prosessledere snakker man seg gjennom forskjellige temaer som opptar barn og ungdom. Målet er å skape mestring, sette rammer for normalitet og lære seg å stå trygt i seg selv. SLUS og noen trinn i barneskolen gjennomfører Trygg Oppvekst-grupper.	Skole Skolehelsetjenesten	I gang
FYSAK	FYSAK gjennomføres i skolen og er et tiltak for å øke fysisk aktivitet og skoletrivsel.	Skole	I gang
Foreldresamarbeid	Barnehagene og skolene gjennomfører foreldremøter hvor et av målene er å informere/veilede foreldrene i aktuelle temaer. Ulike faggrupper bidrar i foreldremøtene. Det gjennomføres også	Barnehage Skole	I gang

	foreldresamtaler gjennom hele opplæringsløpet. Det jobbes med å videreutvikle former for foreldresamarbeid.		
Skolehelsetjenesten	Skolehelsetjenesten skal blant annet forebygge, avdekke og avverge vold, overgrep og omsorgssvikt. Skolehelsetjenesten gjennomfører skolestartundersøkelse av alle førsteklasinger sammen med deres foresatte. Vold, overgrep og omsorgssvikt skal tematiseres i konsultasjonen. Alle 8.trinnselever tilbys helsesamtale. Helsesamtalen skal blant annet ha som mål å forebygge, avverge og avdekke vold, overgrep og omsorgssvikt gjennom å gi ungdommene informasjon om hva vold, overgrep og omsorgssvikt er og å spørre alle ungdommer om de har opplevd vold eller overgrep, eller om de selv har utøvd vold (Helsedirektoratet, 2017).	Skolehelsetjenesten	I gang
PPT i det ordinære tilbudet i barnehage og skole	PPT skal være tett på barnehager og skoler for å bidra til bedre kvalitet både på det ordinære og det spesialpedagogiske tilbudet. PPT skal bidra til å i større grad forebygge og tilpasse tilbudene til mangfoldet i barne- og elevgruppa. PPT har opprettet kontaktpersoner for PP/Logoped i alle skoler og barnehager, både private og kommunale.	PPT	I gang
Ungdomsklubben SLUKET	Åpne arrangementer og klubbkvelder på Ungdommens hus, mandag onsdag og fredag. Sammen med ungdomsklubbens eget styre og de ansatte er det hele tiden fokus på å utvikle innholdet i klubbtilbudet.	Kultur	I gang
Foreldreveiledning COS-P-kurs	Foreldreveiledning i grupper etter COS-P-programmet.	Helsestasjonstjenester Skole/barnehage	I gang

COS kompetanseheving for barnehage- og skoleansatte	Foreldreveiledningsprogrammene planlegges å skulle nå ut til langt flere foreldre enn i dag – med mål om at kurs tilbys til alle foreldre. Alle ansatte i skole og barnehage har gjennomgått et COS kompetansehevingsprogram. Dette videreføres gjennom COS fordypning avdeling for avdeling.		

SELEKTERTE TILTAK	Beskrivelse	Ansvar	Status
Tverrfaglig drøftingsteam	Tverrfaglig drøftingsteam er et lavterskeltilbud for ansatte i tjenester som jobber med barn og unge og til familier med barn og ungdom i alderen 0-18 år. Teamet består ulike fagpersoner som kan gi råd og veiledning, for eksempel med utfordringer om samspill, grensesetting og det å være foreldre. De kan også gi veiledning i vanskelige livssituasjoner og bidra til at familier får kontakt med andre aktuelle tjenester. Foreldre kan selv ta kontakt for hjelp og det er ikke ventelister. BUP og BV deltar med faste representanter i teamet.	Tverrfaglig drøftingsteam Barnevernet BUP	I gang
Flyt	Flyt er et fritidstilbud til alle kommunens 10.trinnselever. Flyt har som målsetting at ungdommene skal bli trygge på egne styrker og	Kultur Flyt-lederne	I gang

	egne valg inn mot videregående opplæring, samt at de skal fullføre videregående.		
SLT	Samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak. SLT skal bidra til en forpliktende og god samordning av tiltak som virker kriminalitets- og rusforebyggende, og som reduserer utvikling av psykiske problemer og atferdsproblemer hos barn og unge.	SLT-koordinator Politikontakt	I gang
Oppfølging av barn og unge i skolealder med psykisk strev	Å oppdage barn og unge som strever er et felles ansvar for alle ansatte som jobber med barn og unge. Skolehelsetjenesten (helsesykepleiere) skal støtte barn og ungdommer med psykiske plager ved å tilby oppfølgende samtaler individuelt eller i grupper, og henvise til andre tjenester dersom oppfølgende samtaler og/eller tiltak i skolehelsetjenesten ikke er tilstrekkelige.	Helsestasjonstjenester Skole PPT	I gang
Kartlegging av barn med faglige og/eller sosiale utfordringer	PPT skal foreta sakkyndige vurderinger der barnehageloven og opplæringsloven krever det: Utrede forutsetninger for og utbytte av å delta i det ordinære tilbudet og anbefale tilrettelegging for et forsvarlig tilbud.	PPT Barnehage Skole	I gang
Helsestasjon for ungdom (HFU)	HFU skal være spesielt oppmerksomme på ungdom som har indikasjoner på utfordringer relatert til psykisk helse, seksuell helse, rus og voldsproblematikk, eller kan være utsatt for vold, overgrep og omsorgssvikt, og skal tilby oppfølgende samtaler til disse ved behov. HFU skal henvise til og eventuelt bistå ungdommen i å ta kontakt med aktuelle tjenester og tilbud. Det jobbes for å utvide tilbudet, som pr i dag har åpningstid hver onsdag fra 15-17, og dermed gjøre det mer tilgjengelig også for vgs-elever.	Helsestasjonstjenester	I gang

Ungdoms-LOS	Ungdomslosen skal støtte barn og unge (og deres familier) i overganger i opplæringsløpet. Losen konsentrerer seg spesielt om overgangen fra barneskole til ungdomsskole og ungdomsskole til videregående opplæring. Losen bidrar også i samtalegrupper (Trygg Oppvekst) i 7. trinn.	Skole BUFdir.	
Familiebasen	Familiebasen er et av kommunens tiltak i satsingen på å forebygge. Tiltaket skal bidra til at barn og deres familier skal få hjelp på tidligst mulig tidspunkt i barnets liv. Både gravide og småbarnsforeldre kan få oppfølging på Familiebasen, ved hjelp av COS i praktisk veiledning. Familiebasen er utformet som et pedagogisk tilbud til barna og en opplærings- og mestringsarena for foreldrene.	Helsestasjonstjenester PPT + spes.ped NAV Barnehage Hjemveileder Fysio/ergo	I gang
Veiledning med psykolog	Kommunepsykologen har regelmessige veiledninger med ansatte som jobber med barn og unge som har eller står i fare for å utvikle psykiske problemer eller rusutfordringer.	Kommunepsykolog	I gang
Støtte og avlastning i hjemmet	Søndre Land kommune ønsker at alle småbarnsfamilier som er i en sårbar fase, skal få den støtten de trenger for å gi barna trygge og gode oppvekstsvilkår. For mange familier kan det da være behov for noe mer enn informasjon og veiledning. I kritiske perioder i livet kan dette være forebyggende og forhindre mer inngripende tiltak senere, som for eksempel tiltak i barnevernet. Et slikt lavterskeltilbud for sårbare familier er det mulig å få til ved et tett samarbeid mellom kommunen og frivillige, som for eksempel i Home Start.	Barn og Familie	Planlagt regionalt

INDIKERTE TILTAK	Beskrivelse	Ansvar	Status
Ansvarsgrupper	Ansvarsgruppe er en gruppe på kommunalt nivå som tillegges ansvar for planlegging av tjenester og oppfølging av den enkelte person. Bruk av ansvarsgruppe er ikke lovpålagt, men en god arbeidsform som anbefales for å belyse helheten, koordinere samarbeid og gi koordinerte tjenester. Hensikten med å opprette en ansvarsgruppe er å koordinere det tverrfaglige samarbeidet for personer med mange tjenester - sikre brukermedvirkning, riktige tjenester, ansvarsfordeling og relevant informasjonsflyt.	Alle kommunale tjenester	I gang
Fastlegetjenesten	Ved mistanke om at et barn eller ungdom er utsatt for vold, overgrep eller omsorgssvikt, har fastlegen plikt til å iverksette sikringstiltak. Fastlegen må også vurdere om det er behov for henvisning til psykisk helsetjeneste i kommunen eller BUP. Dersom vurdering allerede er gjort av andre instanser i kommunen, skal de informere fastlegen om dette.	Fastlegetjenesten	I gang
Familiebasen	Familiebasen er et av kommunens tiltak i satsingen på å forebygge. Tiltaket skal bidra til at barn og deres familier skal få hjelp på tidligst mulig tidspunkt i barnets liv. Både gravide og småbarnsforeldre kan få oppfølging på Familiebasen, ved hjelp av COS i praktisk veiledning. Familiebasen er utformet som et pedagogisk tilbud til barna og en opplærings- og mestringsarena for foreldrene.	Helsetasjonstjenester PPT + spes.ped NAV Barnehage Hjemveileder Fysio/ergo	I gang
EPDS - Støttesamtaler eller henvisning videre	Dersom jordmor eller helsesykepleier avdekker en score på EPDS som indikerer depressive symptomer hos den gravide eller hos en nybakt mor, skal jordmor/helsesykepleier følge opp med	Helsetasjonstjenesten	I gang

	støttesamtaler. Ved behov, og dersom den gravide samtykker, kan jordmor/helsesykepleier initiere samarbeid med Tverrfaglig Familieteam (TFT). TFT kan være med å drøfte videre tiltak, og/eller tilby støttesamtaler med den gravide. Ved høy depresjonsscore eller andre moderate til alvorlige psykiske utfordringer skal den gravide henvises videre til fastlege eller spesialisthelsetjeneste.		
Barne- og familiekoordinator, individuell plan	Alle som har behov for langvarige og koordinerte helse- og omsorgstjenester, har rett til å få utarbeidet en individuell plan.	Barne- og familiekoordinator	2023
Tiltak i barnevernet	Målgruppen til barneverntjenesten som nå spisses mot kjernebarnevern og de aller mest sårbare familiene krever særlig kompetanse og spesialiserte tiltak inn mot målgruppen. Mulighet for å tilpasse tiltakene ut fra familiens behov for kompetanse og tett oppfølging er et viktig element i dette, for at man skal nå målet om at færre barn må flyttes ut av hjemmet. Når barn må flyttes ut av hjemmet for perioder er det også særlig viktig å kunne gi bistand til familien som kan bidra til gjenforening innen kort tid. Her vil også oppfølging og veiledning av de midlertidige hjemmene/fosterhjemmene være viktig for å sikre godt samarbeid, god oppfølging og unngå brudd.	Barnevernstjenesten	I gang
DRIVE	DRIVE er et forebyggende konsept for ungdom i alderen 12 – 25 år. Gjennom programmet styrkes tilhørighet, mestringfølelse og mulighet til å bli den beste versjonen av seg selv. DRIVE jobber målrettet med å styrke beskyttelsesfaktorer hos utvalgte små grupper og enkeltpersoner som har det vanskelig.	Kultur DRIVE-ledere	I gang